

УДК 001.89

DOI 10.18372/2786-5487.1.15832

Войналович Валентина Володимирівна 

учитель початкових класів, педагогічне звання «старший вчитель»,
Великомотовилівський НВК «ЗСО I-III ступенів–дитячий садок»,
с. В. Мотовилівка, Україна

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розкривається сутність, принципи інтеграції, характеризуються форми і способи інтегрованого навчання в початковій загальній освіті нової української школи.

Ключові слова: інтеграція, інтегроване навчання, міжпредметна компетентність.

Annotation. The article reveals the essence, principles of integration, characterizes the forms and methods of integrated learning in primary general education of the new Ukrainian school.

Key words: integration, integrated learning, interdisciplinary competence.

Для сучасного етапу реформування української національної школи характерним є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу інформації і зменшення часу, відведеного для її засвоєння. Сьогодні розвиток освіти як системи повинен реалізуватися через системні знання, що є необхідними для формування цілісного, системного мислення. Ці знання можуть бути отримані на основі інтеграції гуманітарних і фундаментальних дисциплін, які повинні орієнтуватися на світовий рівень розвитку науки. Такий підхід сприяє формуванню цілісних уявлень про світ і людину в цілому.

Пошуки шляхів удосконалення системи освіти в школі сприяли відродженню такого поняття, як інтеграція навчання, що поступово знаходить втілення у практиці початкової школи.

У словнику професійна освіта тлумачиться поняття «інтеграція» (від лат. integration – поповнення, відновлення) – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин, а «Інтеграція навчання» – як відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів для цілісного і різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція) [6, 129].

Сутність інтеграції як цілісного впливу на становлення особистості, її форми і види розкриті в працях С.У. Гончаренка, С. Вашуленка, С.В. Загв'язінського, В.П. Тименка, С.І. Якименка. Дидактичні можливості інтеграційних занять багатокompлектного змісту початкової освіти досліджували такі вчені як Н.М. Бібік, М.С. Вашуленко, О.Я. Савченко, В.П. Тименко, Р.В. Ільченко та інші.

У змісті навчання інтеграція знань здійснюється злиттям в одному предметі (темі) елементів різних навчальних предметів шляхом широкого міждисциплінарного підходу, який передбачає визначення інтегративних принципів загальноосвітнього значення. І. Петрова вважає, що взагалі «методологічною основою усіх видів зв'язків у навчальному процесі виступають: матеріальна єдність світу, розвиток і перетворення в природі та мислення, спільність теорії і практики, всебічність вивчення явищ і процесів» [3, с. 25 – 28].

Глобальне завдання інтеграції – не стільки поєднати окремо існуючі навчальні предмети або частини в ціле, як поширити принцип доцільності на весь зміст освіти [4].

Ідея інтегрованого навчання нині надзвичайно актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентноспроможної, забезпечити кожній людині самостійно досягати життєвої цілі, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах. Звичайно, інтеграція як дидактичний засіб чи принцип має при цьому втілитися у навчальні предмети, у формі їх об'єднання і представлення єдиним цілим. Йдеться про конструювання і втілення способів інтеграції змісту освіти, на основі яких має розгортатися відповідний навчальний процес. [7]

В Україні у Проекті Нового Державного стандарту початкової освіти, розробленому відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту», наголошується, що на підставі базового навчального плану може здійснюватися повна або часткова інтеграція різних освітніх галузей, що відображається в освітній програмі і навчальному плані закладу загальної початкової освіти. У процесі інтеграції кількість навчальних годин, передбачених на вивчення кожної освітньої галузі, перерозподіляється таким чином, що їх сумарне значення не зменшується. Зміст природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, технологічної, інформатичної освітніх галузей у початковій школі інтегрується в різній комбінації їх компонентів, утворюючи інтегровані предмети і курси, перелік і назви яких зазначаються в освітніх програмах і навчальних планах.

Інтеграція ґрунтується на засадах компетентнісного підходу, поняття міжпредметна компетентність визначається як здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знань, умінь, навичок, способів діяльності та ставлення, які належать до певних навчальних предметів і предметних галузей. В ньому підкреслюється, що теми для навчання в рамках інтегрованих курсів можуть обирати як вчитель, так і діти.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» охопить (повністю або частково) 7 освітніх галузей. Окремими навчальними предметами залишаються «Мова», «Математика», «Іноземна мова», «Фізкультура», «Мистецтво» [5].

Реформування сучасної освіти лежить на шляху подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід. У сучасній школі узвичаїлася міжпредметна інтеграція, здійснювана різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які адаптують для вивчення та інтегрують знання декількох наук або видів мистецтв (природничих – «Природознавство», суспільствознавчих – «Я у Світі», біологічних – «Основи здоров'я», музичне й образотворче мистецтво – «Мистецтво», та ін.);
- розроблення нових форм уроків (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);
- впровадження навчальних проектів;
- організація тематичних днів та тижнів.

Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання (від простого до складного):

- введення міжпредметних зв'язків на уроках суміжних дисциплін на основі репродуктивної діяльності і елементів проблемності;
- постановка міжпредметних навчальних проблем і самостійний пошук їх вирішення на окремих уроках;
- систематичне проблемне навчання на основі ускладнених міжпредметних проблем всередині окремих курсів;
- включення спочатку двосторонніх, а потім і багатосторонніх зв'язків між різними предметами на основі координації діяльності вчителя;
- розробка широкої системи в роботі вчителів, які здійснюють міжпредметні зв'язки як в змісті і методах, так і в формах організації навчання, включаючи позакласну роботу і розширюючи межі програми [2].

Вчені виділяють такі способи інтеграції змісту початкового навчання: інтегровані курси; інтегровані підручники; інтегровані завдання; інтегровані уроки.

Можливі різні форми інтеграції знань: повне злиття навчального матеріалу в єдиному предметі, тобто інтеграція за змістом (тематичний підхід), інтеграція на рівні способів дій (навичок) (діяльнісний підхід). Інтеграція за змістом, тобто за тематичним підходом можуть інтегруватися такі предмети: математика з арифметикою, початки алгебри та геометрії; навчання грамоти: мова, література; природознавство може охоплювати такі предмети: астрономію, екологію, економіку, зоологію, ботаніку, анатомію, географію; мистецтво інтегрується з образотворчим, музичним, декоративно-прикладним, танцювальним.

Наприклад, тема: «Першоцвіти» розглядається на уроках української мови і читання, математики, природознавства і мистецтва.

Інтеграція на рівні способів дій (навичок) (діяльнісний підхід) надає можливість зв'язати зміст двох або більше предметів у межах однієї теми дослідження і називаються вони міжпредметними зв'язками. Міжпредметні зв'язки можуть бути горизонтальними або вертикальними. Горизонтальна міжпредметні зв'язки характеризуються вивченням поняття на уроках різних предметів впродовж деякого часу (неодночасно). Наприклад, на уроках природознавства досліджують, як виготовляють папір, на уроках української мови проводиться словникова робота – зі словом папір, на уроках трудового навчання виготовляють різні іграшки з паперу.

Вертикальні міжпредметні зв'язки характеризуються вивченням поняття на одному уроці або в один часовий проміжок на різних уроках із використанням навчального матеріалу з різних предметів. Наприклад, на уроці з літературного читання вивчається вірш про річку, на уроці образотворчого мистецтва – малюють водні рослини, на уроках української мови вивчається правопис власних назв і, нарешті, на уроках природознавства вивчається тема водойми України. Я, як вчителька початкових класів, обираючи природознавчий об'єкт, використовую досвід нашого народу і розвиваю тему етнопедагогіки на уроках з різних предметів. Міжпредметні зв'язки реалізую у таких формах: проектах, екскурсіях, тематичних днях, тижнях, інтегрованих курсах, бінарних та інтегрованих заняттях. Під час інтеграції на рівні способів дій (діяльнісний підхід) учні вчать критично мислити, виробляються соціальні, комунікативні, організаційні навички, забезпечується розуміння художніх та інформаційних текстів, використовуючи знання та способи дій у нестандартних умовах [1].

Реформування сучасної освіти лежить на шляху подолання ізольованого викладання навчальних предметів, навчальних тем і проблем і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний підхід в напрямку розробки інтегрованих підручників, впровадження інтегрованих курсів, проведення інтегрованих уроків та використання системи інтегрованих навчальних завдань.

Інтеграція навчальних предметів – це вимога часу, це творчість, самобутність, мистецтво педагога. Інтегрований підхід до навчання і виховання значно підвищує успішність реалізації виховної функції, актуалізує особистісні якості учнів, забезпечує їхню активну діяльність у цілісному пізнанні. Всі шкільні предмети тісно пов'язані між собою, тому створення оптимальних умов для впровадження інтегрованого навчання сприяє гармонійному розвитку дитини, формуванню у неї цілісного уявлення про навколишній світ, успішній адаптації юної особистості до сучасних умов, підвищенню її конкурентоздатності в майбутньому, вихованню дитини в соціумі.

Список використаних джерел

1. Большакова І., М. Пристінська «Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи» НВК «НОВОПЕЧЕРСЬКА ШКОЛА». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=f2kvqQdQp54>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27.10 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
3. Педагогика : Учебное пособие для студентов пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – 3-е изд. – М. : Школа – Пресс, 2000. – 512 с., с. 25 – 28
4. Перлини Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2006» [Текст] – К.: Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2006.
5. Проект Нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Всеукраїнська серпнева конференція 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/08/NewSchool_Presentation-final_18-08-2017.pdf
6. Професійна освіта: Словник. Навч. Посібник / Уклад. С.У. Гончаренко та ін., За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 280 с., 129.
7. Якимчук А.Я., Колупаєва Т.Є. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті // Наука, освіта, суспільство очима молодих, 2019. с. 165-167.